

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

КЛІМОВА ІННА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 311.17:631.14

**СТАТИСТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ РИНКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ**

Спеціальність 08.00.10 – статистика

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Київ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі прикладної статистики Національної академії статистики, обліку та аудиту Державної служби статистики України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Парфенцева Неля Олексіївна,
Національна академія статистики,
обліку та аудиту,
завідувач кафедри прикладної статистики.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Цаль-Цалко Юзеф Сигізмундович,
Житомирський національний
агроекологічний університет,
перший проректор з навчальної роботи,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку;

кандидат економічних наук, доцент
Корепанов Олексій Сергійович,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна,
доцент кафедри статистики, обліку та аудиту.

Захист відбудеться “ 22 ” травня 2012 р. о 16⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.26.870.01 у Національній академії статистики, обліку та аудиту за адресою: 04107, м. Київ, вул. Підгірна, 1, ауд. 23.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії статистики, обліку та аудиту за адресою: 04107, м. Київ, вул. Підгірна, 1, ауд. 36.

Автореферат розісланий “ 20 ” квітня 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Зоріна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток і збалансованість функціонування ринку сільськогосподарської продукції є ключовими факторами забезпечення продовольчої безпеки країни, розвитку аграрного сектору економіки та національного виробництва в цілому. Сільськогосподарська продукція одночасно є продуктом споживання та сировиною для переробних галузей, і ця її особливість впливає на формування міжгалузевих зв'язків та конкурентоспроможність підприємств аграрної сфери.

Поряд з позитивною динамікою обсягів виробництва сільськогосподарської продукції упродовж останніх трьох років спостерігаються негативні тенденції розвитку її ринку, що проявляються у збитковості аграрних підприємств та нерозробленості інфраструктури ринку, невідповідності виробленої сільськогосподарської продукції світовим стандартам якості, відсутності ефективних механізмів державного регулювання ринку. Залежність ринку сільськогосподарської продукції від кон'юнктури та платоспроможності населення, а також від гармонізації відносин між продавцями і споживачами зумовлює необхідність пошуку раціональних механізмів та інструментів впливу на його функціонування. Цей процес повинен базуватися на застосуванні статистичних методів, що дозволить оцінити кількісну сторону взаємодії та розвитку явищ на ринку сільськогосподарської продукції у нерозривному зв'язку з їх якісним змістом.

Теоретичним і методичним аспектам розвитку та статистичного аналізу ринку сільськогосподарської продукції присвятили свої праці українські вчені та науковці: В. Андрієнко, В. Андрійчук, Ю. Батир, В. Бойко, С. Герасименко, С. Дусановський, В. Збарський, В. Зубець, Ю. Коваленко, В. Колеснік, О. Корепанов, Л. Климюк, І. Корчинський, І. Лукінов, А. Павленчик, Н. Парфенцева, А. Ревенко, Н. Рудик, П. Саблук, М. Степанова, В. Терещенко, Ю. Цаль-Цалко, Ю. Цимбалюк, Е. Чекотовський, М. Чорнобай, В. Юрчишин та ін. Дослідження окремих питань функціонування ринку сільськогосподарської продукції та розвитку його інфраструктури здійснили зарубіжні науковці: Р. Бренсон, А. Вагнер, П. Друкер, Ф. Котлер, Дж. Коннор, К. Льюїс, С. Нікітін.

Не применшуючи ролі проведених досліджень з проблематики теорії та методології статистичного аналізу ринку сільськогосподарської продукції, слід зазначити наявність невирішених питань, на яких зосереджено увагу в роботі, зокрема: встановлення змісту й охоплення поняття “ринку сільськогосподарської продукції” як категорії економічної статистики; вивчення особливостей розвитку і формування інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції та його місця в структурі економіки країни. Відсутність комплексних досліджень з проблемних питань статистичного аналізу об'єктів, суб'єктів ринку та результатів їх діяльності, необхідність розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо формування системи показників статистичного вивчення ринку сільськогосподарської продукції та доцільність використання з цією метою кластерного аналізу визначили актуальність та основні напрями дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Національної академії статистики, обліку та аудиту за темами: “Розробка методологічних засад статистичного дослідження соціально-економічного розвитку регіонів (номер державної реєстрації 010421007182), автором обґрунтовано особливості розвитку і проблемні питання формування інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції; “Розроблення статистичного забезпечення встановлення та функціонування ринків в Україні” (номер державної реєстрації 01080011270), автором розроблено методичні підходи до здійснення статистичного аналізу ринку сільськогосподарської продукції.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в науковому обґрунтуванні теоретичних положень і розробленні практичних рекомендацій з удосконалення статистичного вивчення ринку сільськогосподарської продукції.

Для досягнення мети у дисертації поставлені та вирішені такі завдання:

- визначити сутність і специфіку функціонування ринку сільськогосподарської продукції як об'єкта статистичного дослідження, окреслити його значення для економіки регіону та країни в цілому;
- дослідити особливості формування інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції та виявити проблемні питання його функціонування;
- систематизувати інформаційну базу статистичного вивчення ринку сільськогосподарської продукції та оцінити існуючі джерела статистичної інформації з метою забезпечення користувачів необхідними даними;
- обґрунтувати класифікаційні ознаки для групування суб'єктів ринку сільськогосподарської продукції;
- провести статистичний аналіз об'єктів та суб'єктів ринку сільськогосподарської продукції.

Об'єктом дослідження є процеси формування та функціонування ринку сільськогосподарської продукції.

Предметом дослідження є теоретичні й методологічні основи створення та розвитку регіонального аграрного ринку і його інфраструктурного забезпечення, а також механізми взаємовідносин між його учасниками.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи і прийоми пізнання. При дослідженні теоретичних аспектів сутності ринку сільськогосподарської продукції застосовані методи індукції та дедукції, аналізу та синтезу. Методи теоретичного узагальнення, групування і порівняння уможливили оцінку стану формування інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції. Бібліографічний і бібліометричний методи забезпечили виявлення ступеня дослідженості питань статистичного вивчення ринку сільськогосподарської продукції та визначення невирішених проблемних питань. При розробленні методичних підходів до статистичного аналізу об'єктів, суб'єктів та результатів їх діяльності застосовувався метод формалізації. Використання системного підходу надало

змогу уточнити порядок статистичного вивчення ринку сільськогосподарської продукції Житомирської області на основі застосування кластерного аналізу.

Теоретико-емпіричною основою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали конференцій і семінарів з проблем функціонування ринку сільськогосподарської продукції, теоретико-методологічних, організаційних та практичних питань статистичного вивчення функціонування ринку сільськогосподарської продукції, статистичні дані, нормативно-правові документи, довідкові та інформаційні видання, Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням методичних підходів до здійснення статистичного аналізу функціонування та розвитку ринку сільськогосподарської продукції, що мають практичне значення в умовах кризового розвитку аграрного сектору економіки країни. У процесі проведеного дослідження отримано результати, яким притаманна така наукова новизна:

вперше:

- запропоновано теоретико-методологічний підхід до визначення економічної сутності та взаємозв'язків усіх елементів ринку сільськогосподарської продукції, що стало підґрунтям для розширення можливостей статистичного аналізу різних аспектів функціонування сільськогосподарських підприємств та комплексного оцінювання стану і розвитку ринку сільськогосподарської продукції;

удосконалено:

- систему статистичних показників ринку сільськогосподарської продукції шляхом її структурування та адаптації до існуючого інформаційного забезпечення, що уможливить проведення всебічного статистичного аналізу окремих його складових;

- класифікацію ринків сільськогосподарської продукції, що дозволить розв'язати низку проблем забезпечення ефективного функціонування і територіальної організації сільського господарства, виявити основні зміни в попиті на продукцію сільського господарства та сформувати ефективні її пропозиції;

- систему інформаційного забезпечення статистичною інформацією про ринок сільськогосподарської продукції на основі розроблення підсумкового річного звіту, використання якого дозволить надати заінтересованим користувачам інформацію про стан та тенденції розвитку ринку сільськогосподарської продукції;

дістало подальший розвиток:

- трактування поняття “ринку сільськогосподарської продукції” як категорії економічної статистики з визначенням підходів до розуміння механізму ринку, його структури та інфраструктури, що забезпечує упорядкування категорійно-понятійного апарату, ідентифікацію змісту та однозначне визначення об'єктів статистичного аналізу;

- наукові підходи до статистичного аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств, що дає можливість урахувати специфіку

сільського господарства та процеси, що відбуваються під час формування ринкових відносин між суб'єктами ринку агропродукції.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні рекомендацій з удосконалення організації та методики здійснення статистичного аналізу ринку сільськогосподарської продукції. У практичну діяльність підприємств упроваджено такі основні прикладні розробки:

- система загальних та спеціальних показників статистичного дослідження ринку, що враховує специфіку діяльності аграрних підприємств Житомирської області та надає змогу оцінити проблемні питання їх функціонування (довідка Головного управління економіки Житомирської обласної державної адміністрації № 01/83 від 16.01.2012 р.);

- методика статистичного аналізу об'єктів і суб'єктів ринку сільськогосподарської продукції та система документального забезпечення проведення статистичних досліджень (довідка про впровадження результатів дисертаційної роботи в навчальний процес Житомирського державного технологічного університету з дисциплін “Статистика” та “Аналіз фінансових результатів діяльності” № 44-45/1367 від 15.09.2011 р.);

- класифікація ринків за видами продукції сільського господарства та система статистичних показників дослідження ринку аграрної продукції (довідка про впровадження результатів дисертаційної роботи в навчальний процес кафедри прикладної статистики Національної академії статистики, обліку та аудиту при викладанні дисципліни “Статистика ринків” (№ 1197/1 від 08.12.2011 р.);

- методичний підхід до застосування кластерного аналізу в ході статистичного вивчення ринку сільськогосподарської продукції Житомирської області, що базується на застосуванні методу *k*-середніх (довідка Головного управління статистики у Житомирській області № 01-04-03 від 05.01.2012 р.).

Особистий внесок дисертанта. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, викладені в дисертації, доповідалися, обговорювалися та отримали позитивну оцінку на двох міжнародних науково-практичних конференціях (VI Міжнародна науково-практична конференція з нагоди Дня працівників статистики “Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи” (5–6 грудня 2008 року, Київ); VIII Міжнародна науково-практична конференція з нагоди Дня працівників статистики “Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи” (3–4 грудня 2010 року, Київ).

Публікації. За результатами дисертації опубліковано 8 наукових статей у фахових виданнях загальним обсягом 4,46 друк. арк. та 2 тези доповідей загальним обсягом 0,27 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 276 сторінок друкованого тексту. Робота містить 68

таблиць та 36 рисунків, з яких 41 займає повну сторінку. Список використаних джерел включає 126 найменувань на 13 сторінках. Дисертація містить 7 додатків на 23 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, розкрито значущість дослідження для розвитку статистичної науки та практики, відображено зв'язок теми з науковими планами і програмами, визначено стан наукової розробки проблеми, мету і завдання дослідження. Сформульовано об'єкт і предмет дослідження, надано характеристику методів дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних наукових результатів.

У першому розділі – **“Ринок сільськогосподарської продукції як об'єкт статистичного дослідження”** – розглянуто трактування поняття “ринок сільськогосподарської продукції” як категорії економічної статистики, досліджено її сутність і структуру, виділено особливості розвитку та проблемні питання формування інфраструктури аналізованого ринку, місце сільськогосподарського виробництва у структурі економіки країни.

З огляду на ідентифіковану сутність поняття “ринок” та наявність випадків недотримання загальних вимог до побудови його науково обґрунтованої класифікації запропоновано структуру ринку як категорії економічної статистики розглядати в межах товарного, фінансового та ринку ресурсів з урахуванням груп суб'єктів економіки за інституційними секторами. Застосування такої структури забезпечує упорядкування категоріально-понятійного апарату та побудову теоретичного підґрунтя для подальшого дослідження ринку сільськогосподарської продукції.

На основі проведеного критичного аналізу підходів різних авторів до тлумачення терміна “ринок сільськогосподарської продукції” та встановлених особливостей розвитку цієї категорії в межах окремих суспільно-економічних формацій запропоновано під цим поняттям в економічній статистиці розуміти об'єкт дослідження, що є системою соціально-економічних явищ, процесів та відносин, які виникають при взаємодії суб'єктів зазначеного ринку в частині обміну результатами діяльності у визначеному економічному просторі та мають кількісне вираження.

Наразі в Україні ринок сільськогосподарської продукції існує в умовах неефективного державного регулювання розвитку агропромислового комплексу, низького матеріально-технічного та інформаційного забезпечення. Рациональне функціонування такого ринку можна забезпечити на основі застосування горизонтального поділу зазначеного ринку з урахуванням видів продукції, яку пропонують продавці, що дозволило розробити його класифікацію шляхом трирівневого поділу (ринок продукції тваринництва; ринок продукції рослинництва; ринок сільськогосподарських відходів) (рис. 1).

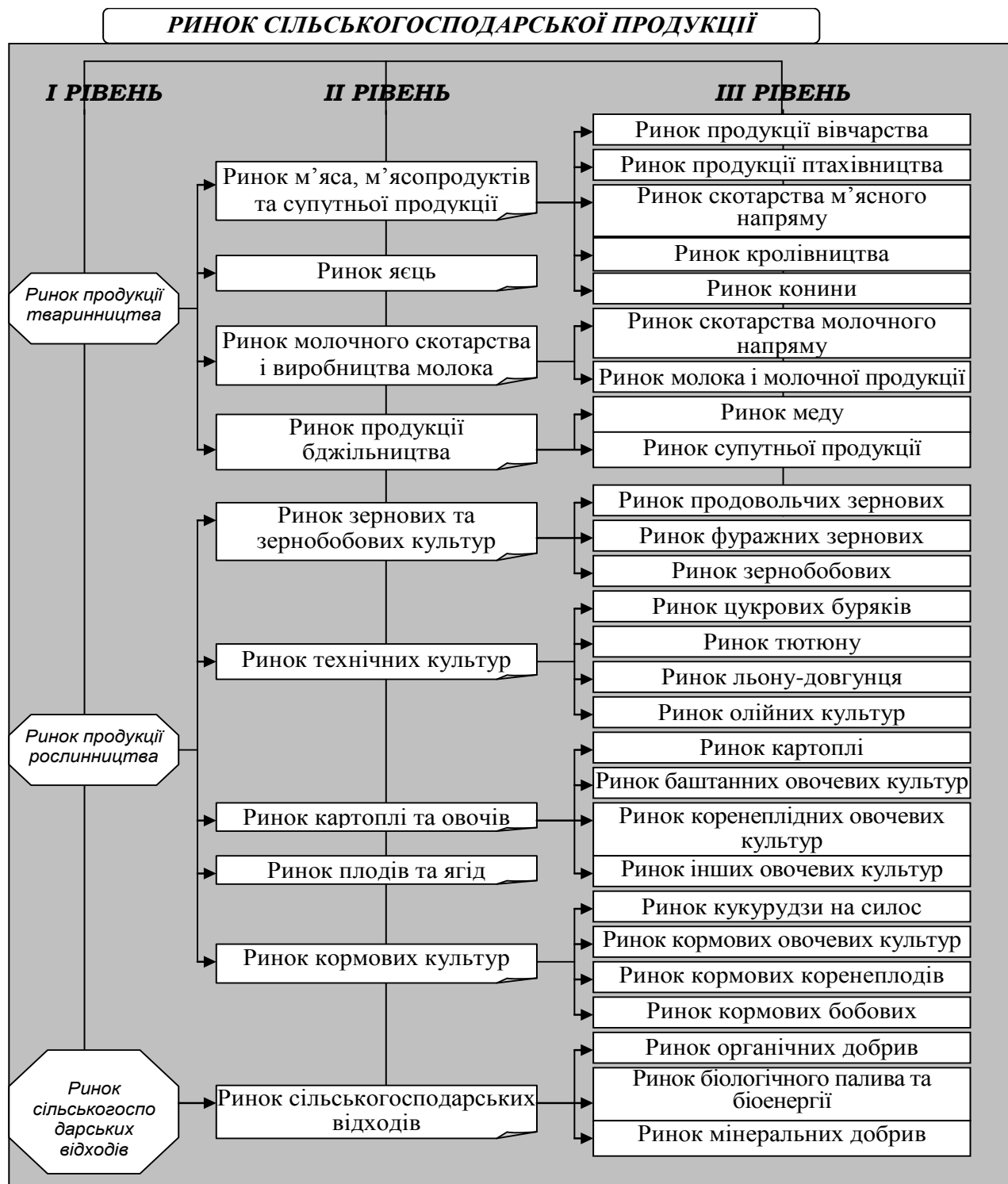


Рис. 1. Класифікація ринків за видами продукції сільського господарства.

Таким чином, перший рівень класифікації ринку сільськогосподарської продукції пропонуємо виділяти за *походженням продукції*, а саме: ринок продукції тваринництва; ринок продукції рослинництва; ринок сільськогосподарських відходів.

Другий рівень класифікації – це формування переліку видів ринків сільськогосподарської продукції *за галузевою ознакою*, які є складовими та деталізують ринки першого рівня.

Третій рівень класифікації залежно від видів продукції, яка пропонується товаровиробниками, *є подальшою деталізацією підвидів ринків сільськогосподарської продукції* з урахуванням галузевої належності ринку та специфіки продукції, що на ньому виготовляється.

Використання запропонованої класифікації створює передумови для розробки та застосування системи методів державного впливу на ринок сільськогосподарської продукції за її видами й удосконалення методичних засад статистичного дослідження ринків залежно від їх типу.

Основними структурними елементами інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції виступають біржовий та позабіржовий ринки, на яких здійснюється оптова, оптово-роздрібна та роздрібна торгівля. Ефективне їх функціонування неможливе без наявності та поглиблення взаємозв'язків між їх учасниками (суб'єктами). З метою розвитку елементів інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції його суб'єктів слід об'єднати в групи залежно від їх економічного інтересу та специфіки здійснення товарообмінних трансакцій між ними (суб'єкти виробництва; суб'єкти продажу; суб'єкти споживання; суб'єкти зберігання та переробки; суб'єкти інформаційно-фінансового та регулюючого забезпечення розвитку ринку). На основі запропонованого підходу до групування суб'єктів ринку сільськогосподарської продукції його інфраструктуру слід розбудовувати в межах підсистем, представлених на рис. 2.

Організація та вдосконалення інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції на державному рівні відповідно до запропонованої структури забезпечить формування передумов його стабільного функціонування, скорочення втрат продукції, реалізацію стратегічних цілей держави в сфері аграрної політики.

Виявлення резервів збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності розвитку галузі, встановлення й оцінювання взаємодії кількісних і якісних процесів, під впливом яких формується та розвивається ринок, вивчення закономірностей і тенденцій їх розвитку залежать від рівня деталізації та достовірності статистичної інформації, наданої суб'єктам ринку. Враховуючи вищевикладені підходи до статистичного вивчення ринку сільськогосподарської продукції, роль економічної статистики проявляється в частині інформаційного забезпечення суб'єктів господарювання, формування бази для розроблення заходів, спрямованих на подолання диспропорцій на цьому ринку. Значення економічної статистики при вивченні ринку сільськогосподарської продукції слід розглядати на макро-, мезо- та мікрорівнях в аспекті забезпечення систематичного кількісного опису в поєднанні з якісними характеристиками тенденцій розвитку аналізованого ринку.



Рис. 2. Інфраструктура ринку сільськогосподарської продукції.

У другому розділі – “**Теоретико-методологічні засади статистичного вивчення ринку сільськогосподарської продукції**” – проаналізовано інформаційну місткість існуючих джерел статистичної інформації про досліджуваний ринок; здійснено систематизацію статистичних показників вивчення ринку сільськогосподарської продукції.

Показано, що нині ресурсно-аграрний потенціал держави використовується неефективно, а за рівнем розвитку агропромислового комплексу Україна значно відстає від зарубіжних країн, що позначається на рівні добробуту населення. В аграрному секторі залишаються невирішеними питання відокремлення розвитку агропромислового виробництва від розвитку соціальної сфери сільських територій, а також пов’язані з недостатньою підтримкою сільського господарства з боку держави, насамперед неспроможністю забезпечити фінансову підтримку зазначеної галузі у загальнодержавному масштабі, зростанням правової незахищеності та збитковості аграрних підприємств, що обов’язково слід урахувувати при статистичному вивченні ринку сільськогосподарської продукції. Організація прозорого й ефективного

аграрного ринку має розглядатись як один з інструментів оздоровлення фінансового стану сільського господарства (в тому числі й Житомирської області), підвищення його інвестиційної привабливості, вирішення інших завдань економічного та соціального розвитку села. Проведений детальний статистичний аналіз стану ринку сільськогосподарської продукції Житомирської області надав змогу встановити основні проблемні питання розвитку цього ринку в регіоні, які слід урахувати при розробленні методики статистичного дослідження.

Статистичний аналіз ринку формує інформаційне забезпечення управління розвитком асортименту та підвищенням якості продукції відповідно до споживчих вимог, збалансованості попиту та пропозиції. Разом з тим, серед дослідників наразі відсутній єдиний підхід до визначення переліку та систематизації показників статистичного аналізу ринку сільськогосподарської продукції, що приводить до недоліків методологічного характеру при статичному вивченні ринку та зумовлює необхідність застосування вибіркового методу дослідження. Враховуючи зазначені фактори та результати критичного опрацювання показників статистичного аналізу ринку сільськогосподарської продукції, наведених різними науковцями, автором запропоновано виокремлювати групи загальних (табл. 1) та спеціальних (табл. 2) показників.

Статистичне вивчення ринку сільськогосподарської продукції на основі застосування системи загальних показників забезпечує отримання кількісних характеристик якісних змін, що відбуваються у процесі відтворення і характеризують сформовану ситуацію на ринку, встановлення пропорційності та збалансованості його функціонування. Використання спеціальних статистичних показників дослідження ринку сільськогосподарської продукції уможливорює реалізацію завдань економічної статистики рослинництва та тваринництва.

Запропонована узагальнена система статистичних показників вивчення ринку сільськогосподарської продукції забезпечує об'єктивне відображення змін на ринку і формування статистичної інформаційної бази, що надасть змогу оцінити стан та особливості функціонування досліджуваного ринку, його розвиток і ефективність.

Інформаційні ресурси статистичної та адміністративної звітності, що використовуються при статистичному аналізі різних видів ринків, є недостатніми і не відображають загальні тенденції та стан розвитку як окремих видів ринку, так і ринку країни в цілому. Затверджені форми статистичної звітності є надто скороченими і спрощеними, особливо в частині структури витрат виробництва у сільському господарстві, а наявна в них інформація не узгоджується за підприємствами різних форм власності. Усе це ускладнює аналітичну й економічну роботу, що перешкоджає формуванню ефективних управлінських рішень в аграрному секторі економіки. Невирішеним залишається також питання усунення непорівнянності показників звітності за сукупністю господарюючих суб'єктів, що унеможливорює формування достовірних макроекономічних показників про ефективність рослинництва й тваринництва.

Таблиця 1

**Система загальних статистичних показників дослідження ринку
сільськогосподарської продукції**

Блок показників	Основні статистичні показники
Попит та пропозиція	Коефіцієнт цінової еластичності попиту Коефіцієнт цінової еластичності пропозиції Індекс споживчих цін Індекс цін Пааше Індекс цін Ласпейреса
Продукція	Коефіцієнт повноти товару Коефіцієнт широти товару Коефіцієнт новизни товару Коефіцієнт стійкості товару Коефіцієнт раціональності Коефіцієнт ступеневості товару Коефіцієнт реалізації продукції Коефіцієнт сезонності продукції Показник конкурентоспроможності товару Показник транспортабельності товару Забезпеченість товарообороту товарними запасами Оптимальний розмір товарних запасів Товарооборот на одну особу населення Питома вага певного товару (групи) у загальному товарообороті Час обороту товару Швидкість обороту товару
Стійкість та місткість ринку	Фактична місткість ринку Прогнозована місткість ринку Коефіцієнт насиченості ринку
Регіональні особливості	Обсяг валового регіонального продукту у розрахунку на одну особу у фактичних цінах Обсяг реалізованої сільськогосподарської продукції (робіт, послуг) на одну особу Щільність сільського населення
Ділова активність	Коефіцієнт концентрації підприємств Коефіцієнт концентрації Герфіндаля – Гіршмана Конкурентна позиція Коефіцієнт забезпеченості підприємствами в розрахунку на 10000 населення Коефіцієнт забезпеченості торговельною площею у розрахунку на 10000 населення Показник ділової активності Обсяг беззбиткового виробництва для товаровиробників Обсяг беззбиткового товарообороту для торговельних посередників
Задоволеність потреб споживачів та диференціація доходів	Номінальний середньодушовий дохід Купівельна спроможність (реальний дохід) населення Купівельна активність населення Середня роздрібна ціна одного виду продукції чи послуги Індекс сезонності цін Рівень задоволення потреби населення в певному товарі Рівень споживання продовольчих товарів за калорійністю Коефіцієнт обсягу недоспоживання

Таблиця 2

**Система спеціальних статистичних показників дослідження ринку
сільськогосподарської продукції**

Об'єкт вивчення	Абсолютні статистичні показники	Відносні статистичні показники	Середні статистичні показники
Продукція рослинництва	Розмір посівних площ Засіяна площа Весняна продуктивна площа Збиральна площа Фактично зібрана площа Урожай (валовий збір) Площа багаторічних насаджень	Урожайність сільськогосподарських культур Структура посівних площ за окремими групами культур Структура посівних площ за категоріями господарств Показники динаміки посівних площ Індекс середньої врожайності Середній індекс урожайності Загальний індекс валового збору Індекс розміру посівної площі Індекс структурних зрушень посівних площ Індекс внутрішньогрупової структури посівів Індекс міжгрупової структури посівів Індивідуальний індекс врожайності Індивідуальний індекс валового збору Територіальний індекс середньої врожайності	Середня врожайність сільськогосподарських культур Середня зважена врожайність Середня багаторічна врожайність Середній вихід продукції з 1 га посіву
Продукція тваринництва	Поголів'я стада за певний період Кількість бджолосімей за певний період Обсяг продукції вирощування за певний період Поголів'я тварин в обороті Приплід Жива вага Забійна вага Приріст живої ваги Обсяг виробництва м'яса Валовий надій молока Валовий настриг вовни Валовий збір яєць Валовий збір меду	Статеві-вікова структура поголів'я тварин та їх породний склад Показники динаміки чисельності худоби за окремими видами і групами Показник розподілу худоби за окремими категоріями господарств Індекс чисельності тварин Показник збереження тварин Показник вибракування Середньодобовий приріст живої маси Реалізація на забій у розрахунку на голову худоби, наявну на початок року Показник виходу м'яса Вгодованість худоби Відсоток жирності молока Щільність худоби Вихід продукції вирощування худоби у відсотках до величини м'ясного потенціалу на початок року Виробництво продукції тваринництва на одну особу населення Виробництво продукції тваринництва на 100 га сільськогосподарських угідь	Середнє поголів'я тварин за певний період Середня жива вага Середня забійна вага Середньорічний надій молока на корову Середньорічний настриг вовни на вівцю на початок року Середня яйценосність на курку Середній вихід меду та воску на бджолосім'ю Середній відсоток жирності молока Продуктивність тварин

Враховуючи зазначені проблеми проведення статистичного аналізу розвитку ринку країни в цілому, зокрема ринку сільськогосподарської продукції, автором запропоновано Державній службі статистики України узагальнювати інформацію про стан певного виду ринку у формі підсумкових річних звітів “Про стан розвитку та функціонування різних видів ринку”, які повинні публікуватися окремо від результатів проведених статистичних спостережень та містити специфічні показники, притаманні функціонуванню визначеного виду ринку. Використання зазначеного звіту дасть змогу задовольнити інтереси різних груп користувачів статистичної інформації та оцінити стан розвитку окремих видів ринків.

У третьому розділі роботи – **“Статистичне вивчення стану та розвитку ринку сільськогосподарської продукції Житомирської області”** – розглядаються особливості проведення статистичного аналізу об’єктів та суб’єктів ринку, результатів їх діяльності на ринку агропродукції Житомирської області, встановлюється система показників статистичного вивчення зазначеного ринку та на їх основі здійснюється кластерний аналіз.

Проблемні питання забезпечення ефективного функціонування ринкової інфраструктури можуть бути вирішені лише за умови проведення всебічного аналізу об’єктів та суб’єктів ринку. Щодо об’єктів ринку автор пропонує здійснювати цей аналіз у таких напрямках: а) визначення структури реалізації сільськогосподарської продукції за підприємствами та за каналами реалізації; б) прогнозування обсягів реалізації агропродукції на наступні роки.

Статистичний аналіз об’єктів ринку сільськогосподарської продукції за запропонованими напрямками дозволив установити, що в Житомирській області в кризовому стані перебуває молочне скотарство. Виробництво молока за останні п’ять років зменшилося на 25,8 %, що зумовлено скороченням поголів’я корів та зниженням їхньої продуктивності. Проблема реалізації молока в Житомирській області, особливо господарствами населення, залишається надто складною. Так, реалізація молока сільськогосподарськими підприємствами скоротилась у 2010 р. порівняно з 2006 р. на 36,6 тис. т, або на 35 %. Значну частину молока власники не продають переробним підприємствам, а використовують для потреб своєї сім’ї, годівлі молодняка тварин та продають на міських ринках. У зв’язку з цим постає необхідність поліпшення організації заготівлі молока в цих господарствах через молокоприймальні пункти на основі відновлення функціонування багатьох з них та створення нових, насамперед у віддалених від районних і промислових центрів селах.

Прогнозування обсягів реалізації агропродукції на основі побудованого рівняння тренду засвідчило вірогідне зростання обсягів її виробництва у Житомирській області в 2011 р. та 2012 р.

Наразі статистичному аналізу результатів діяльності суб’єктів ринку сільськогосподарської продукції приділяється недостатньо уваги, що призводить до погіршення системи планування та зниження конкурентоспроможності аграрних підприємств регіону. Критичний аналіз фінансових результатів за видами економічної діяльності підприємств Житомирської області дозволив установити, що в цілому спостерігається зменшення питомої ваги прибуткових підприємств, що

є негативною тенденцією. В 2010 р. порівняно з 2009 р. частка прибуткових підприємств, що займалися сільським господарством, мисливством, лісовим господарством, зменшилася на 5,4 п. п. Водночас прибутки цих підприємств зросли на 106868 тис. грн., що є найбільшим показником серед інших видів економічної діяльності по регіону. Зазначене позитивно характеризує в цілому ефективність діяльності цих підприємств, зокрема максимальне використання їх потужностей та внутрішніх резервів.

На основі застосування витратного, дохідного та ресурсного підходів до статистичного аналізу рентабельності розраховано рентабельність сільськогосподарської продукції в Житомирській області (табл.3).

Таблиця 3

**Рентабельність сільськогосподарської продукції
в Житомирській області**

(%)

Показник	Роки		
	2008	2009	2010
Рентабельність усієї сільськогосподарської продукції	-1,70	-0,60	7,30
Рентабельність продукції рослинництва	6,60	6,50	16,50
Рентабельність продукції тваринництва	-12,20	-13,70	-10,90

У цілому рентабельність продукції сільського господарства Житомирської області досягла найвищого рівня у 2010 р. Тваринництво слід охарактеризувати як збиткову діяльність протягом усього досліджуваного періоду, що свідчить про вкрай низьку фінансову безпеку ринку сільськогосподарської продукції. Основними причинами зниження рентабельності, відповідно до витратного та дохідного підходів, є збільшення собівартості та зниження обсягу реалізації. У першому випадку слід вжити таких заходів: вивчити структуру собівартості; встановити найбільш вагомні статті витрат та їх вплив на розмір загального показника; розрахувати точку беззбитковості на основі розподілу витрат на постійні та змінні, проаналізувати прибутковість окремих видів продукції. Застосування витратного, дохідного та ресурсного підходів до статистичного аналізу рентабельності дозволяє оцінити ефективність використання економічних ресурсів у виробництві сільськогосподарської продукції, результати її реалізації, виявити невикористані резерви діяльності та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Диференціація розвитку ринків сільськогосподарської продукції в різних областях України, потреба використання великої кількості взаємопов'язаних показників при проведенні статистичного аналізу вимагає застосування спеціальних методів та алгоритмів багатовимірної статистики, серед яких особливе місце посідає кластерний аналіз. Відсутність комплексних напрацювань та єдиного підходу до встановлення особливостей і порядку використання цього методу при статистичному вивченні ринку сільськогосподарської продукції обмежують його застосування. З метою усунення зазначених недоліків на основі системного підходу і логіко-теоретичного аналізу конкретизовано поняття потенціал кластеризації регіону, розкрито його структуру, розроблено етапи оцінювання потенціалу. На основі оцінки переваг і недоліків методів кластерного

аналізу доведено доцільність використання методу *k*-середніх, що дозволило поділити регіони України за встановленими критеріями на три кластери (табл. 4).

Таблиця 4

**Кластеризація регіонів України за сукупністю показників ринку
сільськогосподарської продукції, 2010 р.**

Регіони	Валовий регіональний продукт, у фактичних цінах, млрд. грн.	Виробництво зернових і зернобобових культур, тис. т	Виробництво соняшнику, тис. т	Виробництво картоплі, тис. т	Поголів'я корів, тис. голів	Поголів'я свиней, тис. голів	Поголів'я птиці, тис. голів	Виробництво м'яса всіх видів, у забійній вазі, тис. т	Індекси споживчих цін на продукти харчування та безалкогольні напої, грудень до грудня попереднього року, %
1-Й КЛАСТЕР									
Закарпатська	13208	316,4	1,9	575,7	106,9	276,2	3384,4	50,6	117,2
Херсонська	13174	2202,3	365,1	247,6	85,6	178,7	3482,6	42,7	122,9
Чернівецька	8833	480	8,8	460,6	75	175	3086,9	39,8	120,5
2-Й КЛАСТЕР									
Автономна Республіка Крим	27365	1734,1	28,6	349,8	88,2	161,8	10903,8	137,8	125,4
Волинська	12784	717	0,4	936,9	135,3	309,3	5047,7	85,6	124,5
Житомирська	15008	1101,5	6,6	1060,2	159,2	174,3	5352,4	44,6	121,3
Івано-Франківська	17883	398,5	1	551,5	129,9	157,6	5150,6	63,7	123,7
Кіровоградська	13961	3003,1	635,6	482,8	73,9	219,6	4255,3	44,2	121,4
Луганська	42985	1639,6	459,2	534,2	64,6	115,6	5695,4	44,8	125,8
Миколаївська	19410	2385,9	517,3	180,5	96,2	113,7	3742	28,7	123,4
Рівненська	14074	769,8	2,7	1011,2	125,9	321,1	5055	52,3	124,2
Сумська	16210	2365,7	112,3	896,4	112,3	174,8	3602,3	41,6	119,2
Тернопільська	10618	1598	10,9	788,5	120,3	305,5	4356	38,1	123,2
Хмельницька	16061	1815	20,1	1262,5	168,9	265,2	3744,5	45,5	124,4
Чернігівська	14918	2161,4	36,9	1507	157,1	221,9	3711,5	45,5	125,2
3-Й КЛАСТЕР									
Вінницька	20094	3377,6	217,6	1548,9	192,6	358,1	9612,9	67,2	122,0
Дніпропетровська	104687	3693,9	851,4	570,1	88,3	452,2	16968,5	184,8	127,2
Донецька	117646	2332,4	747,3	623,6	77,9	362,8	11516,1	97,5	125,7
Запорізька	42445	2780,1	824,5	305,6	67,1	303,8	5698,1	54,9	124,9
Київська	35687	2592,8	82,1	1477,8	93,3	427	20909,8	215,5	129,0
Львівська	35534	837,2	0	1370,8	177,7	258,7	7987,1	105,8	127,0
Одеська	46994	3681,5	313,3	201,1	105	283,4	5408,6	48,3	123,8
Полтавська	34118	4531,3	457,9	910,4	147,5	294	5434,6	43,9	123,4
Харківська	59389	3797	586,6	854,2	101,5	210,9	8049,2	79,5	124,6
Черкаська	19101	2978	238,1	837,5	106,1	404,8	15400,6	203	123,8

У результаті проведеного кластерного аналізу регіони України згруповані за такими кластерами: 1-й кластер – це слаборозвинуті області щодо виробництва основної сільськогосподарської продукції та поголів'я тварин; 2-й

і 3-й кластери – це регіони з середніми значеннями досліджуваних показників та високорозвинуті регіони відповідно.

Результатом аналізу 225-ти комірок статистичної інформації стало створення картограми 25-ти регіонів України (рис. 3).

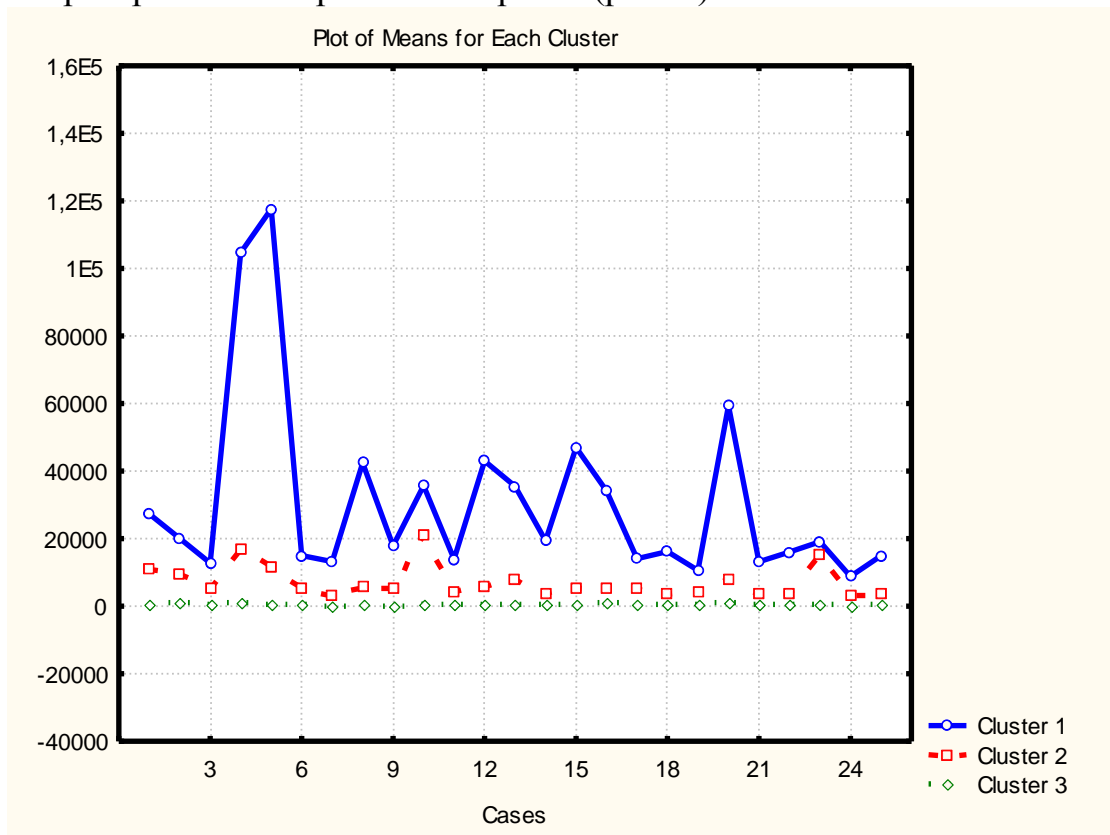


Рис. 3. Графічне відображення застосування методу k -середніх при кластеризації 25 регіонів за основними показниками ринку сільськогосподарської продукції.

Далі розраховуються показники та оцінюється потенціал кластеризації регіонів на ринку сільськогосподарської продукції. Використання запропонованого методичного підходу для статистичного аналізу ринку сприяє усуненню обмежень, що виникають при застосуванні традиційних методів аналізу, та виявленню непропорційності розвитку окремих видів ринків сільськогосподарської продукції.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо удосконалення статистичного вивчення ринку сільськогосподарської продукції, що має практичне значення в умовах кризового розвитку аграрного сектору країни. Результати дослідження методологічних засад, методичних та прикладних аспектів вивчення даного виду ринку дозволили сформулювати такі висновки.

1. На підставі проведеного аналізу існуючих підходів показано, що ринок сільськогосподарської продукції як категорія економічної статистики та об'єкт дослідження повинен розглядатись як система соціально-економічних явищ,

процесів та відносин, що виникають при взаємодії суб'єктів аграрного ринку в частині обміну результатами діяльності у визначеному економічному просторі та мають кількісне вираження. Уточнення змісту зазначеної категорії дало змогу розробити класифікацію ринку сільськогосподарської продукції на основі тривісного поділу за типом ринків з урахуванням видів продукції.

2. Вивчення особливостей функціонування суб'єктів ринку сільськогосподарської продукції та їх групування за відповідними ознаками дозволило представити інфраструктуру ринку як сукупність таких взаємопов'язаних підсистем: забезпечення процесу виробництва продукції; організація товарних потоків; розвиток посередницької діяльності; інформаційно-дослідницьке забезпечення; фінансово-кредитні операції; державно-регулятивні інститути. Використання запропонованої інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції сприятиме формуванню ефективних інструментів державного регулювання реалізації аграрної політики на національному та регіональному рівнях і забезпечить підвищення конкурентоспроможності продукції.

3. Роль економічної статистики при вивченні ринку сільськогосподарської продукції слід розглядати на макро-, мезо- та мікрорівнях у частині інформаційного забезпечення діяльності його суб'єктів, що дозволяє забезпечити формування дієвої системи показників, які надають кількісну та якісну характеристику стану та перспектив розвитку ринку.

4. Наявність різних форм статистичної звітності, яку зобов'язані подавати сільськогосподарські підприємства, свідчить про відмінність їх складу, різний економічний зміст та варіативність показників. З метою усунення вказаних недоліків слід переглянути інформаційне та змістовне наповнення показників зазначених статистичних звітів. Для забезпечення порівнянності статистичної інформації про розвиток ринків сільськогосподарської продукції в розрізі кожного регіону запропоновано складати підсумковий річний звіт "Про стан розвитку та функціонування різних видів ринку", що також сприятиме формуванню методологічно обґрунтованих підходів до розробки показників статистичної звітності.

5. Відсутність науково обґрунтованої системи статистичних показників вивчення ринку сільськогосподарської продукції перешкоджає належній організації та розробленню методики статистичних досліджень різних видів ринків сільськогосподарської продукції. Для забезпечення комплексної характеристики ринкових процесів у сільському господарстві запропоновано застосовувати систему загальних та спеціальних статистичних показників дослідження ринку сільськогосподарської продукції.

6. На основі вивчення особливостей функціонування ринку сільськогосподарської продукції та основних статистичних показників розвитку Житомирської області встановлено перелік проблемних питань розвитку зазначеного ринку, які слід ураховувати при його статистичному аналізі. Подальший розвиток тваринництва в Житомирській області повинен передбачувати нарощування виробництва продукції в усіх категоріях господарств,

при цьому пріоритетним має стати великотоварне спеціалізоване виробництво, створення нових ферм і комплексів, технічне переоснащення діючих приміщень, що потребує значних капіталовкладень. Одночасно з цим необхідно вжити заходів щодо створення нових і розширення діючих малих та середніх підприємств, забезпечити нароснування поголів'я худоби у господарствах населення.

7. Ефективне функціонування ринку сільськогосподарської продукції неможливе без належного статистичного аналізу його об'єктів та суб'єктів, що складають інфраструктуру ринку та відіграють вирішальну роль у забезпеченні його стабільного функціонування. За результатами статистичного аналізу об'єктів та суб'єктів агроринку Житомирської області встановлено кризовий стан молочного скотарства, що зумовлено скороченням поголів'я корів та зниженням їхньої продуктивності. Аналіз структури реалізації продукції аграрними підприємствами Житомирської області надав змогу встановити спекулятивний характер діяльності окремих суб'єктів ринку, що спричинено відсутністю закупівельних центрів сільськогосподарської продукції, виготовленої у приватних підсобних господарствах, а також монополізацією збутової мережі. Зазначені чинники слід ураховувати при виборі пріоритетних напрямів політики розвитку ринку агропродукції в Житомирській області.

8. Наявні методологічні підходи до статистичного аналізу ринку сільськогосподарської продукції дозволяють лише фрагментарно визначити рівень його розвитку, що зумовлюється обмеженнями використання різних методів аналізу. Для усунення зазначених недоліків та забезпечення комплексного вивчення ринків сільськогосподарської продукції в різних регіонах розроблено методичний підхід до застосування кластерного аналізу. Врахування запропонованого групування областей України за виокремленими кластерами дозволяє виявити й узгодити внутрішні зв'язки між одиницями спостережуваної сукупності, сприяє підвищенню динамічності, збалансованості, ефективності розвитку регіону або галузі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Клімова І. О. Статистичне вивчення врожайності картоплі в Україні / І. О. Клімова // Науковий вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту. – 2008. – № 3 (20). – С. 11–18 (0,53 друк. арк.).

2. Клімова І. О. Порівняльний аналіз статистичних показників урожайності сільськогосподарських культур Житомирської області та досліджуваного господарства / І. О. Клімова // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – 2008. – Вип. 3. – С. 409–419 (0,61 друк. арк.).

3. Клімова І. О. Статистичний аналіз урожайності сільськогосподарських культур у Житомирській області / І. О. Клімова // Вісник Житомирського державного технологічного університету; Серія: Економічні науки. – 2009. – № 3 (49). – С. 238–240 (0,48 друк. арк.).

4. Клімова І. О. Статистичний аналіз ринку картоплі / І. О. Клімова // Науковий вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту. – 2009. – № 4 (25). – С. 17–20 (0,35 друк. арк.).

5. Клімова І. О. Статистичний аналіз та перспективи розвитку ринку первинної сільськогосподарської продукції Житомирського регіону / І. О. Клімова // Вісник Житомирського державного технологічного університету; Серія: Економічні науки. – 2010. – № 2 (52). – С. 329–335 (0,96 друк. арк.).

6. Клімова І. О. Статистичне вивчення сільськогосподарського виробництва Житомирської області / І. О. Клімова // Науковий вісник НАСОО. – 2010. – № 3 (28). – С. 9–13 (0,44 друк. арк.).

7. Клімова І. О. Статистичні інформаційні джерела як основа ринкових досліджень / І. О. Клімова // Вісник Житомирського державного технологічного університету; Серія: Економічні науки. – 2011. – № 1 (55). – С. 326–328 (0,48 друк. арк.).

8. Клімова І. О. Ринок сільськогосподарської продукції: розвиток та проблеми формування інфраструктури / І. О. Клімова // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – 2011. – Випуск 8. – С. 138–147 (0,61 друк. арк.).

Тези доповідей:

9. Клімова І. О. Статистичне дослідження врожайності продукції рослинництва / І. О. Клімова // Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи: зб. тез виступів на VI Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівників статистики, 5–6 грудня 2008 р. – К.: ДАСОА, 2008. – С. 122–125 (0,15 друк. арк.).

10. Клімова І. О. Інформаційне забезпечення як складова статистичного дослідження ринку сільськогосподарської продукції / І. О. Клімова // Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи: зб. тез виступів на VIII Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівників статистики, 3–4 грудня 2010 р. – К.: НАСОО, 2010. – С. 116–118 (0,12 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Клімова І.О. Статистичне вивчення ринку сільськогосподарської продукції. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.10 – статистика. – Національна академія статистики, обліку та аудиту, Київ, 2012.

Дисертація присвячена науковому обґрунтуванню теоретичних положень і розробленню практичних рекомендацій з удосконалення статистичного аналізу ринку сільськогосподарської продукції, що мають практичне значення в умовах кризового розвитку аграрного сектору країни.

Окреслено сутність та структуру поняття “ринку сільськогосподарської продукції” як категорії економічної статистики, проаналізовано особливості

розвитку та виявлені проблемні питання формування інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції, що дозволяє здійснити систематичний кількісний опис основних напрямів та тенденцій економічного розвитку досліджуваного ринку. Вперше запропоновано теоретико-методологічний підхід до визначення економічної сутності та взаємозв'язку всіх елементів ринку сільськогосподарської продукції, що стало підґрунтям для розроблення системи показників статистики аграрного ринку, яка дозволяє розширити можливості статистичного аналізу різних аспектів функціонування сільськогосподарських підприємств та комплексно оцінити стан і розвиток цього ринку. Удосконалено теоретико-методологічні підходи до побудови раціональної інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції на основі виділених особливостей розвитку та функціонування зазначеного ринку, а також методичні підходи до здійснення статистичного аналізу ринку на основі систематизації та виокремлення груп загальних і спеціальних статистичних показників. Запропоновано методичний підхід проведення статистичного аналізу об'єктів та суб'єктів ринку сільськогосподарської продукції. Обґрунтовано пропозиції з поглиблення інформаційної місткості джерел статистичної інформації про ринок сільськогосподарської продукції на основі розроблення підсумкового річного звіту.

Ключові слова: ринок, сільськогосподарська продукція, статистичний аналіз, інфраструктура ринку, суб'єкт ринку, об'єкт ринку, система статистичних показників.

АННОТАЦИЯ

Климова И.А. Статистическое изучение рынка сельскохозяйственной продукции. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.10 – статистика. – Национальная академия статистики, учета и аудита, Киев, 2012.

Диссертация посвящена научному обоснованию теоретических положений и разработке практических рекомендаций по совершенствованию статистического анализа рынка сельскохозяйственной продукции, имеющих практическое значение в условиях кризисного развития аграрного сектора страны.

Наличие дискуссионных вопросов в части определения структурных элементов и сущности понятия “рынок сельскохозяйственной продукции” обуславливает несогласованность понятийного аппарата, используемого в экономической статистике. На основании проведенного анализа существующих подходов показано, что рынок сельскохозяйственной продукции как категория экономической статистики и объект исследования должен рассматриваться как система социально-экономических явлений, процессов и отношений, возникающих при взаимодействии субъектов аграрного рынка в части обмена результатами деятельности в определенном экономическом пространстве и имеющая количественное выражение.

В целях развития элементов инфраструктуры рынка сельскохозяйственной продукции предложено объединить ее субъектов в группы в зависимости от их экономического интереса и специфики развития товарообменных сделок между

ними (субъекты производства; субъекты продажи; субъекты потребления; субъекты хранения и переработки; субъекты информационно-финансового и регулирующего обеспечения развития рынка).

Изучение функционирования субъектов на рынке сельскохозяйственной продукции и их группировка по соответствующим признакам позволили представить инфраструктуру рынка сельскохозяйственной продукции как совокупность взаимосвязанных подсистем, что в дальнейшем будет способствовать формированию эффективных инструментов государственного регулирования реализации аграрной политики национального и регионального уровня.

Роль экономической статистики при изучении рынка сельскохозяйственной продукции следует рассматривать на макро-, мезо- и микроуровнях в части информационного обеспечения деятельности его субъектов, что позволит сформировать действенную систему статистических показателей, предоставляющих количественную и качественную характеристику состояния и перспектив развития рынка.

С целью обеспечения комплексной характеристики рыночных процессов в сельском хозяйстве предложено применять систему общих и специальных показателей.

На основе проведенного детального статистического анализа рентабельности агропроизводства Житомирской области установлено, что она является неудовлетворительной и ряд субъектов хозяйствования имеют отрицательные значения уровня рентабельности. В целях повышения эффективности управления аграрными предприятиями разработан методологический подход к применению кластерного анализа с целью комплексного изучения функционирования рынков сельскохозяйственной продукции в различных регионах. Использование предложенного методологического подхода позволяет выявить и согласовать внутренние связи между единицами наблюдаемой совокупности, способствует повышению динамичности, сбалансированности, эффективности развития региона или отрасли.

Ключевые слова: рынок, сельскохозяйственная продукция, статистический анализ, инфраструктура рынка, субъект рынка, объект рынка, система статистических показателей.

SUMMARY

Klimova I. O. Statistic Study of the Market of Agricultural Production. – Manuscript copyright.

The thesis on competing a scientific degree of a Candidate of Economic Sciences by the speciality 08.00.10 – statistics. – National Academy of Statistics, Accounting and Auditing.

The dissertation research is devoted to the scientific grounding of theoretical principles and the development of practical recommendations for the improvement of the statistic analysis of the market of agricultural production, which have practical value under the condition of a crisis of the agricultural sector of the country.

The essence and the structure of the concept of “market of agricultural production” as a category of economic statistics are outlined; the peculiarities of the development are analyzed and the problem issues of the infrastructure formation of the market of agricultural production are revealed, which allows for a systematic quantitative description of the main directions and trends of economic development of the market under study. For the first time the theoretical and methodological approach to the determination of economic essence and interconnection between all the elements of the market of agricultural production is offered, which became the basis for the development of the system of statistic indicators of agricultural market, which allows to expand the opportunities of statistic analysis of various aspects of the functioning of agricultural enterprises and fully assess the status and development of the market. Theoretical and methodological approaches to the construction of efficient infrastructure of the market of agricultural production on the basis of the outlined peculiarities of development and functioning of the market under study are improved as well as the methodological approaches to the accomplishment of statistic analysis of the market on the basis of systematization and separation of the groups of general and special statistic indicators. The methodological approach to the accomplishment of the statistic analysis of the objects and the subjects of the market of agricultural production is offered. The suggestions of the improvement of information capacity of the sources of statistical information about the market of agricultural production are grounded on the basis of the final annual report development.

Key words: market, agricultural production, statistic analysis, market infrastructure, subject of the market, object of the market, system of the statistic indicators.

Підписано до друку 10.04.2012 р. Формат 60х90/16
Ум. друк. арк. 0.9. Обл.-вид. арк. 1.0.
Наклад 100. Зам. 74.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
ЖТ №10 від 07.12.04 р.
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40
електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua